

Interdyscyplinarność w mikro- i makroskali

Czy da się połączyć ze sobą lekcje języka polskiego, niemieckiego i godzinę wychowawczą? Jak równocześnie rozwijać umiejętności komunikacyjne, wiedzę na temat innych kultur i uczyć matematyki czy informatyki? Dyskutowali o tym uczestnicy konferencji XI Galaktyka Edukacji, *Interdyscyplinarność w edukacji przyszłości*, objętej przez „Sygnał” patronatem medialnym. Warto zwrócić uwagę na przykłady dobrych praktyk w tym zakresie, realizowanych przez nauczycieli i uczniów Szkoły Podstawowej nr 5 i Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Staszica w Pile.

Izabella Bartol

Katarzyna Włodkowska

Model nauczania interdyscyplinarnego w Polsce stworzono już ponad 30 lat temu, ale jak dotąd nie był on zbyt często wykorzystywany w praktyce szkolnej. W klasach I–III stosuje się co prawda nauczanie blokowe, ale na dalszych etapach kształcenia przedmioty mają już swoje nazwy i traktowane są jako odrębne. Tymczasem zmiany zachodzące we współczesnym świecie powodują też potrzebę wprowadzania zmian w edukacji. Wykorzystanie możliwości łączenia treści, pokazywanie młodym ludziom zależności między nimi i nacisk na integrację międzyprzedmiotową są kluczem do tego, by światopogląd ucznia się usystematyzował, a lekcja stała się rzeczywiście podróżą po nieznanym lądach. Z pomocą w takim ujęciu nowoczesnej edukacji przychodzi nauczycielowi m.in. media społecznościowe, dzięki którym może on znaleźć grupę, która go interesuje, podzielić się pomysłami, wykorzystać kreatywność innych oraz nawiązać efektywną współpracę. Dobrym pomysłem jest też rozmowa z nauczycielami, z którymi pracujemy na co dzień, o potrzebie wykorzystywania takich form pracy, i wspólne przygotowanie koncepcji działań.

Pomysłów na zajęcia nie brakuje. Mogą to być projekt z udziałem grup mieszanych wiekowo lub zajęcia w ramach konkretnego przedmiotu z uwzględnieniem zagadnień z innych dziedzin. Warto zmianę rozpocząć oddolnie, koncentrując się przy tym na rozwoju ucznia i budowaniu pozytywnych relacji w grupie.

„Słowa krzywdzą”

Przykładem takiego rozwiązania jest jeden z pomysłów, który wprowadzono w życie w Szkole Podstawowej nr 5 w Pile. Program łączył treści z języka polskiego, języka niemieckiego i zajęć wychowawczych. Za jego realizację odpowiedzialne były polonistki i germanistki. Projekt trwał sześć miesięcy, a jego założeniami były zwrócenie uwagi na podstawowe wartości w życiu młodych ludzi oraz kształtowanie kluczowych kompetencji. Zajęcia interdyscyplinarne odbywały się raz w miesiącu podczas wybranych lekcji języka polskiego, niemieckiego i godzin wychowawczych, na podstawie określonych wcześniej przez prowadzące zagadnień i harmonogramu zajęć.

Jednym z problemów, nad którymi się pochyłono, był szacunek wobec drugiego człowieka okazywany za pomocą słów. Uczniowie często nie zdają sobie sprawy z mocy słów – zarówno tej pozytywnej, jak i negatywnej. By porozmawiać na ten temat, nauczycielki opracowały cykl zajęć pt. „Słowa krzywdzą! Używaj z rozważą!”. Aby przybliżyć temat uczniom, poproszono ich o przeczytanie powieści C.S. Lewisa pt. *Opowieści z Narnii. Lew, Czarownica i stara szafa*. Na lekcji języka polskiego podjęto temat relacji łączących rodzeństwo Pevensie, nawiązano do złych słów Czarownicy oraz konsekwencji wypowiedzi i zachowań Edmunda. Natomiast na języku niemieckim uczniowie poznali słownictwo związane z rodziną i odnieśli je do więzów łączących bohaterów powieści. Podczas zajęć wychowawczych młodzi ludzie uczestniczyli w warsztatach, które miały uświadomić im, że słowa mają moc i mogą krzywdzić. Każdy uczeń otrzymał butelkę napełnioną wodą i brokatem, która symbolizowała ludzki mózg. Jeśli człowiek jest obrażany, czuje się szykanowany i nieakceptowany, w jego głowie panuje chaos myśli – tak jak w „rozpędzonej” butelce, w której wiruje brokat. Jeśli jednak człowiekowi nikt nie dokucza, nikt go nie obraża, w jego głowie jest spokój, co symbolizuje brokat spokojnie pływający po dnie butelki. Ponadto uczniowie ćwiczyli również umiejętność zachowania się w sytuacjach konfliktowych. Zwieńczeniem zajęć było napisanie przez uczniów wiersza w ramach ogólnopolskiej akcji #slowakrzywdza.

„Przemocy mówimy NIE!”

Kolejny projekt zajęć interdyscyplinarnych miał zwracać uwagę na zagadnienia przemocy fizycznej i psychicznej. Nosił on tytuł: „Przemocy mówimy NIE!”. Na języku polskim podjęto ten temat przy omawianiu *Przygód Tomka Sawyera* Marka Twaina. Problematyka przemocy (łącznie z motywem morderstwa) jest w tej książce wyraźnie obecna. Warto choćby zwrócić uwagę na to, że bohater regularnie doświadczał kar cielesnych. Uczniowie obejrżeli prezentację multimedialną na temat historii ich stosowania, ze szczególnym uwzględnieniem informacji, iż w Polsce są one zakazane od 2010 r. Następnie młodzi ludzie pracowali w grupach, uzupełniając notatkę graficzną odpowiedziami na pytania: „Co już wiesz na temat kar cielesnych?”, „Co o nich sądzisz?”, „Jakie są – Twoim zdaniem – konsekwencje ich stosowania?”. Po przedyskutowaniu swoich stanowisk uczniowie udali się na zajęcia z języka niemieckiego. Tutaj poznali słownictwo związane z wyrażaniem uczuć i emocji, stosowali je w praktyce, budując zakończenie wypowiedzi rozpoczynającej się od słów: „Jest mi przykro, kiedy...”. Ostatnie zajęcia to godzina wychowawcza. Uczniowie

mieli możliwość rozmowy o przemocy, której doznali ze strony kolegów (bądź dorosłych), oraz zapoznania się z formami pomocy dla świadków lub ofiar złego traktowania.

Pamiętając o tym, że na interdyscyplinarność nauczania składa się wiele czynników, należy wziąć pod uwagę możliwości uczniów i przeprowadzić zajęcia tak, aby każdy z nich znalazł w nich coś, co go szczególnie interesuje. Warto w ten sposób pokazać, że treści nauczania i poszczególne przedmioty uzupełniają się wzajemnie. Ewaluacja naszych zajęć pokazała, że nowe podejście do opracowywania treści, wielokierunkowy charakter poruszanych zagadnień, innowacyjne metody oraz wykorzystanie omawianych tematów i zagadnień w praktyce ukazują uczniom całościowy obraz świata. Nie bez znaczenia pozostaje też fakt nastawienia i przygotowania prowadzących. Ich pasja, miłość do przedmiotu, chęć odkrywania świata wraz z uczniami powodują, że zajęcia stają się autentyczną podróżą po krainie niezapomnianych doznań. Dobrze by było, aby Polska, obok takich krajów jak np. Finlandia, stała się liderem w tej dziedzinie.

„Face to Face with the World”

Interdyscyplinarność wykorzystywana jest również podczas prowadzenia projektów edukacyjnych. Platformą, dzięki której można nawiązać współpracę z zainteresowanymi wymianą doświadczeń grupami z kraju i ze świata, jest eTwinning. Możliwość realizacji konkretnych zadań projektowych daje okienko TwinSpace. To znakomite narzędzie do prowadzenia projektów dla tych, którzy chcą wyjść poza zasięg szkolny czy miejski.

Wielopłaszczyznowe podejście do organizacji zajęć bez wątplenia sprawdzi się przy realizacji przedsięwzięć międzynarodowych. Doskonałym tego przykładem jest projekt humanitarno-edukacyjny „Face to Face with the World”. Program ma charakter autorski – stworzyła go Anna Hora-Lis, nauczycielka zaangażowana w pomoc humanitarną. Skierowany jest do szkół z Polski i ze świata: z Afryki, Azji oraz Bliskiego Wschodu. Inicjatywa

ta ma na celu kształtowanie wśród dzieci i młodzieży postawy zaangażowania społecznego oraz nawiązanie międzynarodowej współpracy ze szkołami i instytucjami z całego świata. Projekt polega na prowadzeniu lekcji online we współpracy z wybraną placówką edukacyjną.

Uczestnicy mają możliwość dyskusji, konfrontacji swoich przekonań ze zdaniem rówieśników z innego kręgu kulturowego. Pojawia się także okazja do nawiązania nowych przyjaźni. Program jest edukacyjnym oknem na świat dla dzieci pozbawionych możliwości uczęszczania do szkoły. Lekcje najczęściej odbywają się w języku angielskim. Podejmowane tematy są różnorodne, w zależności od wieku uczestników i ich zainteresowań. Zajęcia online, w których brali udział uczniowie Liceum Ogólnokształcącego im. St. Staszica w Pile, dotyczyły historii, kultury, geografii, eksperymentów fizycznych i chemicznych, uczniowskich pasji, sportu, marzeń, talentów. System prowadzenia zajęć w ramach projektu wpisuje się w postulat zmiany modelu nauczania, który świadomie odrzuca rolę nauczyciela jako osoby transferującej swoje zasoby wiedzy. Wchodzi on tu raczej w rolę przewodnika, który pomaga w poszukiwaniu najlepszej metody przekazywania wiadomości. Obecnie, oprócz wiedzy, szkoła powinna rozwijać także najbardziej cenione postawy i umiejętności, takie jak: skuteczne komunikowanie się, zdolność współpracy, wyszukiwanie i analizowanie informacji, korzystanie z mediów cyfrowych, wykazywanie inicjatywy oraz odpowiedzialność za realizację projektu. Dlatego też pojawia się potrzeba dostosowania edukacji do wyzwań przyszłości. Realizacja tych założeń w projekcie odbywa się z wykorzystaniem nauk kognitywnych (udział w działaniach multidyscyplinarnych angażuje emocje – budzi ciekawość, fascynację, zapal). Metoda interdyscyplinarnego projektu rozwija umiejętność kojarzenia zjawisk, co bezpośredniego przekłada się na wzrost efektywności uczenia się. Rozszerzeniu oddziaływania metod projektowych służy rozrywka. Treści edukacyjne są przekazywane za pomocą programów multimedialnych, filmów, przedstawień teatralnych czy gier tematycznych.

Zaletą tego typu projektów jest ich wysoka skuteczność w przekazywaniu wiedzy i umiejętności. Zastosowana metoda sprawia, że uczniowie są bardziej otwarci na przekaz edukacyjny, zwłaszcza że uczenie się odbywa się tu niemal bezwiednie. Interdyscyplinarność projektu „Face to Face with the World” opiera się na pracy zespołowej oraz indywidualnej, a także łączeniu aktywności umysłowej, fizycznej i artystycznej. Uczniowie odwołują się do wiadomości i umiejętności z różnych dziedzin – wyjaśniają historyczne uwarunkowania powstawania różnorodnych idei, tekstów kultury, odkryć, wynalazków, genezę współczesnych zjawisk. Uczestnicy poznają historyczne tło najważniejszych osiągnięć nauk przyrodniczych, wpływ odkryć naukowych na medycynę, biologię czy filozofię. Dzięki umiejętnościom matematycznym sporządzają wykresy porównujące obraz przeszłości z teraźniejszością. Przy użyciu technologii informacyjnych wyszukują niezbędne informacje, stosują aplikacje VR, tworzą strony internetowe, filmy, vlogi oraz gromadzą na dysku Google materiały z przeprowadzonych lekcji. Projekt „Face to Face” wpisuje się także w założenia edukacji globalnej. Aby świadomie funkcjonować w globalnym społeczeństwie, uczniowie powinni zdawać sobie sprawę z istnienia współzależności, potrzeby postrzegania swoich działań w szerszym kontekście, argumentowania własnych poglądów oraz twórczego wykorzystywania zdobytych informacji.

Dlaczego warto?

Mamy nadzieję, że działania podjęte w Szkole Podstawowej nr 5 i Liceum Ogólnokształcącym im. St. Staszica w Pile spowodują, że nauczyciele i uczniowie częściej wybierać będą ten sposób realizacji zagadnień edukacyjnych ze względu na ich atrakcyjność, szeroki wybór tematyki oraz grupową odpowiedzialność za wspólny cel. W interdyscyplinarności jest bowiem miejsce dla każdego: ciekawego świata nauczyciela i zafascynowanego rzeczywistością ucznia.

Katarzyna Włodkowska

Nauczycielka języka polskiego i edukacji medialnej w Liceum Ogólnokształcącym im. St. Staszica w Pile, koordynatorka ogólnopolskich i międzynarodowych projektów edukacyjno-humanitarnych. Prezes Stowarzyszenia „Face to Face with the World”. Wyróżniona Tytułem Wielkopolski Nauczyciel Roku

Izabella Bartol

Nauczycielka języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 5 w Pile, socjoterapeutka, doradca metodyczny w pilskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka programu klasy z innowacją filmową, realizatorka wielu projektów na platformie eTwinning. Swoim doświadczeniem dzieli się na blogu www.polskizklasa.pl. Członek grupy Superbelfrzy RP